

HELSINGIN YLIOPISTO
Rehtori Jari Niemelä

Lukuvuoden 2019-2020 avajaispuhe 2.9.2019

Rouva presidentti, herra kansleri, your excellencies, hyvät yliopistolaiset ja yliopiston ystävät, mina damer och herrar, ladies and gentlemen,

Elämme keskellä aikakausien murrosta. Ihmiskuntaan ja luontoon kohdistuvat globaalit muutokset ovat nousseet julkiseen keskusteluun ennennäkemättömällä tavalla. Nuoret järjestävät koululakkoja ilmastokriisin ratkaisemiseksi ja äärevä sääilmiö toisensa perään herättää huolta meissä kaikissa. Myös monet muut murrokset, kuten kaupungistuminen, teknologinen kehitys, terveys- ja tuloerot, maahanmuutto sekä rakoilevat poliittiset järjestelmät aiheuttavat haasteita tasapainoiselle yhteiskuntakehitykselle.

Tiede, koulutus ja yliopistot ovat avainasemassa tarjoamassa ratkaisuja näihin haasteisiin. Helsingin yliopistolla on valmiudet tarjota tutkimustietoa niin ilmastonmuutoksen torjuntaan, kestäväan kaupunkikehitykseen kuin tekoälyn hyödyntämiseenkin. Haluankin haastaa yhteiskunnan – ja erityisesti päätöksentekijät – yhteistyöhän yliopistojen kanssa näiden globaalien haasteiden ratkaisemiseksi, sillä ilman tutkimusta ei ole riittävää tietopohjaa, jolle ratkaisut voivat perustua.

Ratkaisujen lisäksi yliopistot tarjoavat jatkuvuutta ja turvaa suurten muutosten keskellä. Lähes 400 vuotta Helsingin yliopisto on rakentanut ja sivistänyt tätä maata. Yliopiston merkitys on ollut erityisen suuri yhteiskunnallisten murrosten keskellä. Nyt elämme jälleen murrosten aikaa ja yliopiston tehtävä korostuu entisestään. Yliopistojen on oltava keskiössä aina silloin, kun maamme ja ihmiskunnan tulevaisuutta rakennetaan.

Vaikka suomalaiset luottavat tieteeseen ja tutkijoihin, on yhteiskunnassa vastavoimia, jotka kyseenalaistavat tieteen ja arvopohjamme. Meidän on oltava valppaina ja valmiita muistuttamaan päätöksentekijöitä ja kansalaisia yliopiston ja sen sivistystehtävän tärkeydestä. Tämä tieteen aseman puolustaminen on erityisen tärkeää juuri nyt, kun yhteiskunnallista keskustelua luonnehtivat puolitotuudet, valetiede ja tieteen vähättely. Tässä totuudenjälkeisiksiin kuvatussa ajassa yliopistojen tehtävä yhteiskunnan integroijina, yhteenkuuluvuuden ja yhtenäisyyden ylläpitäjinä on ensiarvoisen tärkeä.

Yliopistot tuottavat ymmärtämystä ihmisestä ja kasvattavat meitä arvostamaan toisiamme. Tämä sivistyksen soihdun kantaminen on aina ollut yliopistojen olemassaolon ydin, mutta nyt sen merkitys korostuu, sillä vahva yleissivistys on perusta vahvalle ja uudistumiskykyiselle yhteiskunnalle. Voidaan sanoa, että yliopistot toimivat tieteellisen ajattelun majakoina heijastaen sivistyksen valoa ja puolustaen yhteistä eurooppalaista arvopohjaa, johon kuuluvat ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo ja oikeusvaltio. Nämä ovat täysin yhteneväiset Helsingin yliopiston arvojen kanssa.

On tärkeää, että sivistyksellisen tehtävän lisäksi yliopistot tuottavat suoraa hyötyä yhteiskunnalle. Vahva tutkimus synnyttää kaupallistettavia tuloksia ja tutkimusperustaisia yrityksiä. Tässä

Helsingin yliopisto on kunnostautunut viime vuosina. Yritysyhteistyömme on vahvaa ja sitä on entisestään syvennettävä. Tällaisen yhteistyön on aina toimittava eettisesti kestäväällä pohjalla.

Arvoisa yleisö,

Opiskelun ja tiedon hankinnan murros haastaa yliopistot. Voidaan kysyä mikä on yliopistojen merkitys aikana, jolloin tietoa hankitaan verkosta, vertaisilta ja käytännön työssä. Sanotaan, että tulevaisuudessa tutkinnot pirstaloituvat mikrotutkinnoiksi tai jopa nanotutkinnoiksi, jotka ovat nimensä mukaisesti mikroskooppisia nykytutkintoihin verrattuna. Kysymys onkin haluavatko opiskelijat tulevaisuudessa käyttää vuosikautia tutkinnon suorittamiseen, kun mikrotutkinnon voi hankkia mikroajassa?

Mihin siis yliopistoja tarvitaan, jos opiskelijat hankkivat tietonsa ja taitonsa muilla tavoin kuin perinteisesti opiskelemalla? Haluan ensin tehdä selväksi, että Helsingin yliopisto ei suunnittele mikrotutkintoja. Toiseksi haluan korostaa, että tiedon pirstaloitumisen aikakaudella yliopistojen koulutuksellinen vetovoima perustuu korkeatasoiseen tutkimukseen. Helsingin yliopisto on linjannut, että opetus perustuu tutkimukseen. Tämä tutkimusperustaisuus erottaa yliopisto-opetuksen internetistä tai vertaisilta hankitusta tai omaan kokemukseen perustuvasta tiedosta. Lisäksi yliopisto tarjoaa yhteisöllisen opiskeluympäristön verrattuna pelkästään verkosta hankittuun tietoon. Tästä yliopistokoulutuksen yhteisöllisestä ja yleissivistävästä tehtävästä on tärkeää pitää kiinni myös siksi, että työn murros vaatii yhä uusia taitoja ja teknologian ymmärrystä. Tutkimukseen perustuva koulutus tuottaa sellaisia valmiuksia, jotka ovat tärkeitä tulevaisuudessa, kuten ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaidot, kyky hankkia ja analysoida tietoa sekä oppia uutta.

Hyvät kuulijat,

Suomen hyvinvointi perustuu osaamiseen! Tämän hetken haasteena on, että osaajat ikääntyvät ja ikäluokat pienenevät. Siksi on tärkeää, että yliopistot houkuttelevat opiskelijoita ja ammattitaitoista työvoimaa myös ulkomailta. Yliopistot ovat osaamisperäisen maahanmuuton dynamoita. On toivottavaa, että valmistuttuaan monet kansainväliset opiskelijat jäävät Suomeen töihin. Työelämään siirtymisen tiellä on kuitenkin esteitä. Siksi toivon, että työelämään siirtyminen saadaan mahdollisimman houkuttelevaksi ja sujuvaksi.

Samalla kun houkuttelemme kansainvälisiä opiskelijoita ja tutkijoita Suomeen, meillä on vastuu tukea kehittyvien maiden heikommista lähtökohdista ponnistavia yliopistoja. Tämä on yliopistojen globaalia vastuuta ja siinä korostuvat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.

Yliopistoilla on erityisen tärkeä tehtävä kehittyvien maiden oppimisen kriisin ratkaisijana. Monissa kehittyvissä maissa koulutuksen laatu ei ole YK:n mukaan kehittynyt samaa vauhtia kuin pääsy koulutukseen. Oppilaat viettävät vuosia koulussa, mutta eivät välttämättä saavuta edes perustason luku- ja laskutaitoja. Tämä johtaa siihen, että maailma jakaantuu kahtia: puolella maailman lapsista on pääsy hyvään koulutusjärjestelmään, kun taas puolet ei opi edes perustaitoja.

Erytisen tärkeää on tyttöjen ja naisten koulutus kehittyvissä maissa, sillä se edistää tasa-arvoa, naisten pääsyä parempiin työpaikkoihin, myöhentää naimisiinmenoa ja alentaa siten lapsilukua. Esimerkiksi Somaliassa jopa 95 prosenttia tytöistä ei ole koskaan käynyt koulua.

Suomi on menestynyt erinomaisesti lasten oppimistulosten arvioinneissa. Silti koulutus ei ole ollut keskeisimpiä teemoja maamme kehityspolitiikan tavoitteissa. Ulkoministeriön taannoisessa selvityksessä esitetäänkin, että Suomen tulee vahvistaa globaalia asemaansa oppimisen kriisin ratkaisemiseksi.

Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelmassa laadukas koulutus on nostettu kehitysyhteistyön painopisteeksi. Hallitus laatii myös Afrikka-strategian. Globaalina vastuunkantajana Helsingin yliopisto on mukana tässä tärkeässä työssä.

Hyvä yleisö,

Helsingin yliopisto pärjää erinomaisesti kansainvälisissä vertailuissa. Eri rankingien tulokset osoittavat, että yliopisto säilyttää asemansa kansainvälisessä kärjessä. Erityisen ilahduttavaa on, että yliopistomme sijoittui viidenneksitoista kansainvälisessä vertailussa, jossa arvioitiin kestävä kehityksen edistämistä. Kiitos näistä hienoista saavutuksista kuuluu kaikille yliopistolaisille.

Jotta suomalaiset yliopistot menestyisivät jatkossakin, esitin viime vuoden avajaispuheessani panostusta tieteeseen, koulutukseen ja sivistykseen. Ehkä tämä kuultiin, sillä pääministeri Rinteen hallituksen ohjelma osoittaa arvostusta yliopistoja kohtaan. Kun hallitus lisäksi vahvistaa rahoitustamme, olemme aloittamassa lukuvuotta myönteisemmässä ilmapiirissä kuin moneen vuoteen.

Toivon, että tämä positiivinen vire jatkuu, sillä yhteiskunnan uudistaminen ja globaalien haasteiden ratkaiseminen vaatii pitkäjänteistä yhteistyötä yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Helsingin yliopisto haluaa olla vahva kumppani tässä työssä tuottamalla tietopohjaa päätöksenteolle. Jatkuvuus luo myös turvallisuutta yliopiston henkilökunnalle ja opiskelijoille.

Näin uuden lukuvuoden käynnistyessä haluan toivottaa henkilökunnalle menestystä opetuksen, tutkimuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen saralla. Toivon, että muiden töiden ohella osallistutte syksyn aikana innokkaasti myös strategiamme laadintaan.

Opiskelijoille toivotan intoa opintoihin – ja myös strategiamme työstämiseen. Muistakaa opiskeluiden lomassa käyttää aikaa myös kasvamiseen ihmisenä. Osallistukaa globaalien haasteiden ratkaisemiseen, mutta älkää antako niiden synkistää mieltänne. Opiskeluaikaan kuuluu myös iloinen yhdessäolo ja verkostoituminen. Hyödyntäkää tässä ainejärjestöjä, ylioppilaskuntaa ja osakuntia. Käyttäkää myös Tiedekulmaa ja sen ohjelmatarjontaa hyväksenne kohtaamisissa. Muistakaa, että palautuminen intensiivisestä opiskelusta takaa jaksamisenne. Pitäkää siis huolta siitä, että opintojen vastapainoksi vietätte riittävästi vapaa-aikaa harrastusten ja osakuntaystävien parissa.

Toivotan Helsingin yliopiston henkilökunnalla ja opiskelijoille hyvää lukuvuotta.

Jag önskar alla anställda och studenter vid Helsingfors universitet ett framgångsrikt nytt läsår.

I wish the staff and students of the University of Helsinki a successful new academic year.